

Israrlı Takip Suçunda Yer Alan Israr Kavramının Hukuki Niteliği ve Suç için Öngörülen Yaptırım Özelinde Tehdit Suçuyla İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme^(*)

An Evaluation on the Legal Nature of the Concept of Persistence in the
Offense of Persistent Stalking and Comparative Analysis with the
Offense of Threat in Terms of the Sanctions Foreseen for the Offense

Ertuğrul ÜNAL^(**)

Öz:

Esas itibarıyla hazırlık hareketi niteliğinde bir suç tipi olan ısrarlı takip ile mağdurun maddi ve manevi kişiliğine veya vücut bütünlüğüne yönelik daha ağır fiiller ortaya çıkmadan önceki aşama, ayrıca tipik hale getirilmiştir. Bu şekilde hukuki değerlerin daha etkin korunması amaçlanmıştır. Maddede, suçun oluşması için aranan maddi unsurlardan biri de seçimlik hareketlerin ısrarlı şekilde gerçekleştirilmesidir. Israr terimi, suçun kesintisiz şekilde gerçekleştirilmesi mi yoksa seçimlik hareketlerin tekrar eder şekilde ifasını mı gerektirdiği tartışmalıdır. Benzer bir tartışma, Alman Ceza Kanunu bakımından da yapılmış ve Alman Ceza Kanununun 238'inci maddesinin ilk şeklinde yer alan ısrar terimi, 'tekrarlayan' ile değiştirilmiştir. Israrın salt hareket unsuru kapsamında ele alınmasının yeterli olup olmadığı da tartışmalıdır. Israr kavramında; mağdurun iradesine ve kanuna karşı kayıtsızlık teşkil eden hareketin gelecekte de devam edeceğinin ortaya konulmasının mündemiç olduğu kabul edildiğinde, ısrarın suçun manevi unsuru ve hakim tarafından normatif değerlendirme olmak üzere birden fazla fonksiyon icra ettiği ileri sürülebilir. Buna ek olarak benzer nitelikteki tehlike suçu olan tehdit ile mukayese edildiğinde, aslında bu suçları suçunu kapsamına alması gereken bir tipiklik ihtiva eden ısrarlı takip suçunda, failin, mağdura yönelik tehditte bulunmasına maddede yer verilmemiş, her iki suçun cezasının da aynı aralıkta belirlenmiştir. Seçimlik hareketlerin kaç defa icra edilmesi halinde suçun maddi unsurunun oluşa-

^(*) Araştırma Makalesi / *Research Article*
Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 05.07.2024
Yayınlanmasının Kabul Edildiği Tarih: 08.09.2024
DOI: <https://doi.org/10.58733/imhfd.1545536>

Bu makaleye atf için: ÜNAL, Ertuğrul, "Israrlı Takip Suçunda Yer Alan Israr Kavramının Hukuki Niteliği ve Suç için Öngörülen Yaptırım Özelinde Tehdit Suçuyla İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme", **İMHD**, C. 9, S. 2, 2024, s. 549-570

^(**) Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul - Türkiye
E-posta: ertugrul.unal@medeniyet.edu.tr
Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-0025-9317>

cağı bu meyanda önem arz eder. Suçun mütemadi şekilde işlenmesinin, bu suça vücut verip veremeyeceği de tartışmalıdır. Çalışmamızda, ısrarın suç tipindeki fonksiyonu ve suç için öngörülen yaptırım Alman Ceza Kanunu ile mukayeseli şekilde ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler:

Tekrar Eden Hareket, Kanuna Karşı Kayıtsızlık, Tipikliği Kaldıran Rıza, Alternatif Tipiklik, Mütemadi Suç.

Abstract:

With stalking, which is essentially a type of crime that is a preparatory act, the stage before the occurrence of more serious acts against the material and moral personality or body integrity of the victim has also been made typical. In this way, it is aimed to protect legal values more effectively. In the article, one of the material elements sought for the occurrence of the offense is the persistent performance of the optional acts. It is controversial whether the term “persistence” requires the continuing act of the offense or the repetitive performance of the optional acts. A similar discussion has been made in the German Criminal Code and the term ‘persistence’ in the first version of Article 238 of the German Criminal Code has been replaced with ‘repetitive’. It is also controversial whether it is sufficient to consider persistence only within the scope of the element of action. When it is accepted that the concept of persistence includes the demonstration that the act, which constitutes indifference to the will of the victim and the law, will continue in the future, it can be argued that persistence performs more than one function, including the moral element of the crime and the normative evaluation by the judge. In addition to this, when compared with the threat, which is a danger crime of a similar nature, in the crime of stalking, which actually contains a typicality that should cover these crimes, the perpetrator’s threat to the victim is not included in the article, and the punishment of both crimes is determined in the same range. The number of times the optional acts are performed. It is also controversial whether the repeated commission of the offense will give rise to this crime. In our study, the function of persistence in the crime type and the sanction foreseen for the crime will be discussed in comparison with the German Criminal Code.

Keywords:

Repetitive Act, Indifference to the Law, Consent Removing Typicality, Alternative Typicality, Continuous Crime.

GİRİŞ

Arapça bir kelime olan ısrar, sözlükte; “direnme, ayak direme, üsteleme, üstünde durma” anlamlarına gelmektedir¹.

Bir suç tipi özelinde fiilde sebat etme, ısrar gösterme, daha önce yalnızca huzur ve sükunu bozma suçunda (m.123) mevcuttu. 12.05.2022 tarihli ve 7406 sayılı Kanunla TCK’ya eklenen ısrarlı takip suçunda da seçimlik hareketlerin gerçekleştirilmesi suçun tipikliği açısından yeterli görülmemiş, ayrıca ısrarlı şekilde icra edilmesi aranmıştır².

¹ Türk Dil Kurumunun sözlüğünde ısrar kelimesi için (çevrimiçi): <https://sozluk.gov.tr/>, E.T. 08.04.2024.

² Madde metni şu şekildedir: “**İsrarlı takip MADDE 123/A- (1)** *İsrarlı bir şekilde; fiziken takip etmek ya da haberleşme ve iletişim araçlarını, bilişim sistemlerini veya üçüncü kişileri kullanarak temas kurmaya*

Esas itibariyle sosyal ilişkiler kapsamında cezaya müstahak bir haksızlık teşkil edip etmediği belirsiz olan bazı davranışların, mağdurda meydana getirdiği etki de dikkate alınarak haksızlık içeriğinin artması neticesinde hukuki değerlerin daha etkin şekilde korunması kapsamında tipikleştirilmesi için maddede seçimlik olarak sayılan hareketlerin belirli tarzda işlenmesi aranmıştır³. Bu meydana Alman Ceza Kanununda düzenlenen ısrarlı takip suçunun (Nachstellung) oluşması için 10.08.2021 sayılı değişiklikten önce seçimlik hareketlerin “ısrarlı” şeklide gerçekleştirilmesi aranmışken, daha sonra bu kavram, “tekrar eden” olarak düzenlenmiştir. Bu değişikliğin gerekçesi ise suçun oluşması için gerekli şartların azaltılması suretiyle hukuki değerlerin daha etkin korunması olarak şekilde nitelendirilmiştir. Zira ısrar kelimesinin tipikliği daraltan bir fonksiyona sahip olduğu mütalaa edilmiştir⁴.

TCK'nın ısrarlı takip suçunu düzenlediği 123/A maddesinde ise, ısrar terimi tercih edilmiş ve bu suçla yakın bağlantı içerisinde bulunan tehdit suçuna, nitelikli hal olarak yer verilmemiştir. Buna ek olarak suç için öngörülen hapis cezası da tehdit suçuyla aynıdır.

Makalemizde, suçun maddi unsurları arasında yer alan, ancak manevi unsur açısından da fonksiyon icra eden ısrar kavramı, bu kavramının kapsamı, sınırları ve fonksiyonu belirlenmeye çalışılacaktır. Bu meydana suç tipinin koruduğu hukuki değer ve tipiklik unsurları hakkında da kısa bilgi verilecektir. Son olarak suç için öngörülen yaptırım, tehdit suçuyla mukayeseli şekilde ele alınacaktır. Tehdit suçunun seçilmesinin sebebi, aynı hukuki değeri koruyan iki suç tipinin çoğu zaman birlikte tezahür etmesinin imkan dahilinde olmasına rağmen iki suç tipinin de ceza aralığının aynı olmasıdır. Ayrıca bu iki suç tipinin haksızlık içeriklerinin de farklı olduğu kanısındayız.

çalışmak suretiyle bir kimse üzerinde ciddi bir huzursuzluk oluşmasına ya da kendisinin veya yakınlarından birinin güvenliğinden endişe duymasına neden olan faile altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir. (2) Suçun; a) Çocuğa ya da ayrılık kararı verilen veya boşandığı eşe karşı işlenmesi, b) Mağdurun okulu, iş yerini, konutunu değiştirmesine ya da okulunu veya işini bırakmasına neden olması, c) Hakkında uzaklaştırma ya da konuta, okula veya iş yerine yaklaşmama tedbirine karar verilen fail tarafından işlenmesi, hâlinde faile bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir. (3) Bu maddede düzenlenen suçun sovruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlıdır”.

³ BOZBAYINDIR, Ali Emrah / ÖNOK, Murat, “Alman ve İtalyan Ceza Hukukunda İsrarlı Takip Suçu”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2022/1, s. 295-376, s. 297; TAŞKIN, Şaban Cankat, “İsrarlı Takip Suçu”, **İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2023, 10(1), s. 91-135, s. 101.

⁴ SONNEN, Bernd-Rüdeger, “§238 Nachstellung”, **Nomos Kommentar Strafgesetzbuch**, 6. Auflage, Nomos, Baden-Baden, 2023, Rn. 12a. Ayrıca bkz: EISELE, Jörg, §238 in: **Schönke/Schröder Strafgesetzbuch Kommentar**, 30. Auflage, C.H. Beck, München, 2019, Rn. 3.

I. TCK’NIN 123/A MADDESİYLE KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Bir suçla korunan hukuki değerın tespiti, özellikle suçun özel görünüş şekillerinden olan fikri içtima ve görünüşte içtimada önemli işlevi haizdir. Zira asli norm - tali norm ilişkisinde aynı hukuki değere yönelen saldırının yoğunluğunun artması veya suçun safhaları (hazırlık hareketi niteliğindeki suç, teşebbüs ve tamamlanmış suç) dikkate alınır. Ayrıca gerek fikri içtimada gerekse de görünüşte içtimada fiil teklifi belirlenirken, farklı yüksek hukuki değerlerin ihlal edilmemesi şartı vardır.

İsrarlı takip suçunun TCK’da yeni bir suç tipi olması; failin düzenli olarak çok sayıda, bazen çok heterojen bireysel eylemlerden oluşan, genellikle ancak birleştirildiklerinde ve tekrarlandıklarında mağdur için makul olmayan bir sıkıntıya sebebiyet veren davranışlarda bulunmasından kaynaklanmaktadır⁵. Başlı başına cezaya müstahak bir haksızlık teşkil etmediği varsayılan bu davranışlar, ampirik çalışmaların ve sosyal hayattaki gelişmelerin ışığında tipik hale getirilmiştir. Zira kişilerin, esas itibariyle başlı başına cezaya müstahak bir haksızlık içeriğine sahip olmayan ancak bir bütün halinde ele alındığında yaşam tarzlarını, irade ve hareket hürriyetlerine ciddi şekilde zarar veren takip hareketlerine sosyal hayatta sıkça maruz kaldıkları ileri sürülmüştür⁶.

İsrarlı takip suçu, hürriyete karşı suçlar altında düzenlenmiştir. Bu suçla ilk olarak mağdurun yaşam biçimi, diğer bir anlatımla özel hayatı korunmaktadır⁷. Bundan kasıt, kişinin dilediği gibi ilişki kurma özgürlüğü ve yaşam alanına müdahale edilmemesi hakkıdır. Buna ek olarak maddede açıkça kişinin fiil sebebiyle huzursuzluk duyma veya güvenliğinden endişe etmesi arandığından, hukuki değerın taşıyıcısı olan mağdurun iç huzuru da korunmaktadır⁸.

⁵ Bu hareketlerin suç olarak düzenlenmesinin aleyhindeki görüşler hakkında geniş bil için bkz: BOZBA-YINDIR / ÖNOK, s. 310.

⁶ FISCHER, Thomas, §238 in: **Strafgesetzbuch**, 66. Auflage, C.H. Beck, München, 2019, s. 1679, Rn. 1; ROXIN, Claus, “Der Stalking-Tatbestand”, **Goldammer’s Archive für Strafrecht**, Y. 2020, C. 167, S. 8, s. 460-469, s. 462. Bu arayış ilk olarak Amerika Birleşik Devletlerinde başlamıştır. Gbi: MEYER, Frank, “Strafbarkeit und Strafwürdigkeit von „Stalking“ im deutschen Recht”, **ZStW**, 2003, Band 115, Heft 2, s. 251. Süreç içerisinde ısrarlı takip fiilleri ile idari tedbir ve özel hukuk sorumluluğu kapsamında mücadele edilmeye çalışılması da söz konusu olmuştur. Örneğin Şiddete Karşı Koruma Kanununda uzaklaştırma kararı gibi bir takım önlemler düzenlenmiştir. Bkz: MEYER, s. 268; ÜNVER, Yener, “Ceza Hukuku Açısından Mobbing, Stalking ve Cinsel Taciz Eylemleri”, **Ceza Hukuku Dergisi**, 2009, S. 11, s. 101 - 127, s. 109; DÜLGER, Murat Volkan, “Normatif Düzenleme Açısından İsrarlı Takip Suçu (TCK m.123/A)”, **İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2022, C. 8, S. 2, s. 21 - 57, s. 24.

⁷ TULAY, Emre, “İsrarlı Takip Suçunun Suç Teorisi ile Uyumu Üzerine Bir Değerlendirme”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2024, C. 14, S. 1, s. 62.

⁸ MEYER, s. 284; SONNEN, Rn. 14; ROXIN, s. 465. İç huzurun, kişinin psikolojik yönden sükun içerisinde yaşamaması olarak tanımlayan görüş için bkz: GÜLŞEN, Recep, “Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma Suçu (TCK m.123)”, **Zirve Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2012, S. 1, s. 7; KOCASAKAL, Ümit, “Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma Suçu (TCK m.123)”, **Ankara Barosu Dergisi**, 2015, S. 2, s. 115.

Israrlı takip suçunun ihdas amacı; vücut dokunulmazlığı ve hürriyete karşı suçlar bağlamında, bu suçların ön alanını teşkil eden safhadaki kanuni boşluğu kapatarak etkin bir hukuki koruma sağlanmasıdır⁹. Bu kabul, fiilin haksızlık içeriğinin cezaya müstahaklığını desteklemektedir. Çünkü suç teşkil eden seçimlik hareketlerin mahiyeti dikkate alındığında, salt iç huzurun ceza hukuku kapsamında korunmaya değer bir hukuki menfaat olarak tanınmasına yardımcı olmaktadır¹⁰. Hukuki değer niteliği ve ısrarlı takip olgusunun çeşitliliği nedeniyle, suç teşkil eden davranışın kesin bir tanımını yapmak zordur. Bu nedenle doktrinde yasa koyucunun anayasaya uygunluk bakımından tamamen itiraz edilemeyecek bir hüküm oluşturmayı başaramadığı ileri sürülmektedir¹¹.

Doktrinde bu suç tipinin 123'üncü maddedeki huzur ve sükunu bozma suçuyla aynı hukuki değeri koruduğu belirtilmektedir¹². Nitekim suç tipinin ihdasından önce kişiyle arkadaşlık kurmak için ısrarlı şekilde teklifte bulunulması, huzur ve sükunu bozma suçu kapsamında mütalaa edilmekteydi¹³.

Madde gerekçesinde de; “*mağdurun maddi ve manevi kişiliğine veya vücut bütünlüğüne yönelik daha ağır fiiller ortaya çıkmadan önceki aşamada ısrarlı takip fiillerinin orantılı bir yaptırıma bağlanması amaçlandı*” belirtilmiştir¹⁴. Ancak bu suçla korunan hukuki değer doğrudan yaşama hakkı veya vücut bütünlüğü olduğunu söylemek, maddede sayılan seçimlik hareketler de dikkate alındığında mümkün değildir. Suç tipinin hürriyete karşı suçlar altında düzenlenmesi bizce de isabetlidir.

II. İSRARLI TAKİP SUÇUNUN TİPİKLİK UNSURLARI

Suç tipinde ısrarlı bir şekilde gerçekleştirilmesi gereken hareketler; fiziken takip etmek, haberleşme ve iletişim araçlarını, bilişim sistemlerini veya üçüncü kişileri kullanmak suretiyle temas kurmaya çalışmak şeklinde sınırlı sayıda sayılmıştır.

⁹ Meyer'e göre ısrarlı takip, mala zarar vermeyi (araba lastiklerini kesmek, boya sürmek), cebri, tehdidi, vücut bütünlüğüne karşı suçları ve hatta aşırı durumlarda kasten öldürme suçlarını da içerir. Zira Mağdur temas kurmayı reddederse veya faille ilişki içerisinde olmak istemediğini açıkça belirtirse, davranışın bu sayılan suçlara dönüşme riski vardır (MEYER, s. 253). Her ne kadar müellif burada içermek/kapsamak (umfassen) kelimesini kullanmış ise de kanaatimizce ısrarlı takip suçunun, bu suçlar açısından bir hazırlık hareketi safhasını oluşturduğunu vurgulamak istemektedir.

¹⁰ Dülger, s. 31.

¹¹ EISELE, Rn. 4; Eiden, Joachim, “§238 StGB: Vier neue Absätze Gegen den Stalker”, ZIS, 3/2008, s. 124.

¹² KOCA, Mahmut / ÜZÜLMEZ, İlhan, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 9. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023, s. 519.

¹³ GÜLŞEN, s. 10.

¹⁴ MITSCH, Wolfgang, “Der neue Stalking-Tatbestand im Strafgesetzbuch”, NJW, 2007, s. 1242.

Bu nedenle ısrarlı takip suçu, seçimlik ve bağlı hareketli suç tipidir¹⁵. Suçun serbest hareketli suç olarak düzenlenmemesi, “gibi”, “vesair” veya “hukuka aykırı başka bir hareketle” şeklinde benzetme yoluyla fiil unsurunda belirsizlik oluşturulmaması, sade, basit ibarelerin kullanılması, kanunilik ilkesi açısından isabetlidir¹⁶.

Buna ek olarak suç tipi, maddede sayılan seçimlik hareketlerin birden fazla yapılmasını aradığını kabul ettiğimizden, mütemadi suç değil, çok hareketli suç şeklinde kaleme alınmıştır. Madde metninde yer alan ısrar kavramının hareketler üzerinde icra ettiği fonksiyon, hareketlerin kesintisiz şekilde gerçekleştirilmesi değil, failin kanuna karşı kayıtsızlığını ortaya koyar tarzda hareket çokluğu içerisinde birden fazla işlenmesidir. Bu meyanda fail, aynı hareketi tekrarlayabileceği gibi, önce seçimlik hareketlerden birini, sonrasında da diğerini gerçekleştirebilir. Örneğin ilk önce mağduru evine kadar takip eden fail, mağdurun evine girmesiyle kesintiye uğrayan bu fiilin akabinde, üçüncü kişiyle haber de yollayabilir¹⁷.

Mağdurda ciddi huzursuzluk veya kendisinin ya da yakınlarının güvenliğinden endişe duyması şeklindeki unsur netice olarak ele alan görüş, bunları da kastın kapsamına dahil etmektedir¹⁸. Mağdurdaki ciddi huzursuzluk veya güvenliğinden endişe duyma hakkında failin normatif bir değerlendirmede bulunması gerekmez. Hukukçu olmayan kişi tarafından yapılacak paralel değerlendirme (Parallelwertung in der Laiensphäre) ile bu sonuca varılması yeterlidir. Ayrıca fiil ile netice arasında şart teorisine göre belirlenecek nedensellik bağı ve objektif isnadiyetin de mevcut olması gerekir¹⁹.

Israrlı takip suçunun bir elverişlilik suçu (soyut-somut tehlike suçu) olarak ihdas edilmesi, mağdur üzerinde ciddi huzursuzluk veya kendisinin ya da yakınlarının güvenliğinden endişe etme gibi subjektif bir bağlantı noktasına nazaran normun tatbikinde çıkacak sorunlara karşı tercih edilebilecek bir kanun yapma tekniği arz edebilir. Nitekim AİCK'nın 238'inci maddesi, ilk başta netice suçu şeklinde ihdas edilmiş fakat suç isnatlarıyla mahkûmiyet sayıları arasındaki ciddi tutarsızlık sebebiyle hüküm eleştirilmiştir. Bu nedenle hükümde failin cezalandırılabilmesi için; “mağdurun

¹⁵ TULAY, s. 65; TEMİZ GÜL, Yağmur, **Israrlı Takip Suçu**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023, s. 95; ÖZAR, s. 1407.

¹⁶ MEYER, s. 282; MITSCH, s. 1238; ROXIN, s. 466; AKBULUT, Berrin, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 9. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022, s. 113. 123'üncü maddede yer alan hukuka aykırı başka bir hareketle şeklindeki hareket unsurunun eleştirisi için bkz: GÜLŞEN, s. 10.

¹⁷ FISCHER, §238, s. 1682, Rn. 7; EISELE, Rn. 25.

¹⁸ KOCASAKAL, s. 138; TAŞKIN, s. 115; MULLER, Philipp Georg, **Zum tatbestandlichen Anwendungsbereich des §238 Abs.1 StGB**, Duncker & Humblot, Berlin, 2013, s. 196.

¹⁹ SONNEN, Rn. 50; ÜNVER, s. 114; DÜLGER, s. 41; MITSCH, s. 1240.

yaşam düzenini ciddi şekilde bozmaya elverişlilik” şeklindeki normatif şart getirilerek suç, soyut-somut tehlike suçuna dönüştürülmüştür²⁰.

Israrlı takipte, fiilin mağdurda bir etki doğurması arandığında mağdurun davranışlarına göre bir değerlendirme yapmak gerekmektedir. Buna karşılık elverişlilik suçu olarak ihdas edildiğinde, failin fiiline bağlı bir değerlendirme öne çıkmaktadır²¹. Elbette burada tercih tamamen suç politikasına bağlıdır. Zira elverişlilik olarak yapılacak düzenleme normun tatbik alanını genişletecek, cezalandırılabilirliği öne çekecektir²². TCK’da böyle bir düzenleme şeklinin tercih edilmemesi bizce isabetlidir. Çünkü zaten haksızlık içeriği tartışmalı olan bir suç tipinde cezalandırılabilirliğin daha da öne çekilmesi kişi hak ve hürriyetleri açısından ayrı sorunlara sebebiyet verebilecektir.

Aslında 123/A maddesinin neticesi sebebiyle ağırlanmış hali olan; fiilin “*Mağdurun okulumu, iş yerini, konutunu değiştirmesine ya da okulumu veya işini bırakmasına neden olması*” (m.123/A/2-b) şeklinde sayılan daha ağır neticeler, fiilin mağdurda meydana getirdiği etkilerin üçüncü bir kişi tarafından en net gözlemlenebilir şekillerini teşkil etmektedir²³. Bu sayılanlar, görünüşte neticesi sebebiyle ağırlanmış suça vücut vermektedir. Bunlar dışında, mağdurun bir yere (ev, okul veya iş yeri) giderken kullandığı olağan güzergahı değiştirmesi, ekstra güvenlik önlemleri almak durumunda kalması, alışkanlıkları ya da sosyal faaliyetlerini değiştirmesi daha ağır netice teşkil etmemekle birlikte, birinci fıkrada yer alan objektif cezalandırılabilme şartı (diğer görüşe göre netice) açısından dikkate alınabilecek vakılardır²⁴.

Telesekreter kullanımı ya da delillerin korunması amacıyla dinleme sistemi kurulması gibi nispeten basit tedbirlerle önlenilecek takip olgusunun, ısrarlı takip suçunun objektif cezalandırılabilme unsuru açısından yeterli olmadığı buna karşılık mağdurun evden yalnızca üçüncü bir kişi eşliğinde ayrılması, iş yerini veya evini değiştirmek gibi diğer koruyucu önlemler alması bu suç kapsamında mütalaa edilmiştir²⁵.

²⁰ EISELE, Rn. 29; NOWAK, Julia, “Nachstellung als konkreter Eignungsdelikt”, **Juristische Schulung**, 2018, C. 12, s. 1180-1183, s. 1180; BOZBAYINDIR / ÖNOK, s. 315. Hükmün ilk şeklinde fiilin mağdurun yaşam tarzını ciddi şekilde bozması aranmaktaydı. Bkz: EIDEN, s. 127.

²¹ Netice veya objektif cezalandırılabilme şartının aranmasının mağdurların etkin bir şekilde korunabilmesinin kapsamını daralttığı yönünde bkz: MULLER, s. 206.

²² FISCHER, §261, s. 1889, Rn. 4c; NOWAK, s. 1182.

²³ TEMİZ GÜL, s. 113; ÖZAR, Süleyman, “Israrlı Takip Suçu (TCK m.123/A)”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y. 2022, C. 71, S. 3, s. 1397-1430, s. 1418.

²⁴ Tulay, s. 82; Doğan, Recep, “Kadına Yönelik Şiddetin Bir Türü Olarak İsrarlı Takip (Stalking) Kavramı ve Suçu”, **Ankara Barosu Dergisi**, 2014/2, s. 139; Roxin, s. 464.

²⁵ Brandenburgisches OLG, 23.11.2009, 1 Ss, 93/09, Rn. 11.

Mağdurda huzursuzluk, güvenliğinden endişe etme veya yaşam biçiminin bozulması şeklinde aranan unsur, sübjektif ve objektif şekilde çifte değerlendirilmeye de tabi tutulabilir. Böylece mağdurun sadece öznel ve bireysel olarak suçun neticesini yaşamasını değil, aynı zamanda mağdurun şahsi özelliklerini taşıyan ortalama bir kişi açısından da fiilin bu sayılanlara yol açmaya elverişli olması şeklinde bir değerlendirme yapılabilecektir. Böylece fail açısından objektif bir değerlendirme de getirilerek hukuki belirsizlikler önlenecektir²⁶. Bu görüşün sakıncası, mağdura, rızasının olmadığını faile açıkça belli etmesi şeklinde bir misyon yüklemesidir. Bu nedenle objektif olarak mağdurun rızasının bulunmadığı anlaşılabilirse, mağdurun ayrıca faile karşı açık irade beyanında bulunması, fail hakkında idari tedbir talep etmesi gibi somut bir harekete geçme aranmamalıdır²⁷.

Suçun nitelikli halleriyle birlikte 2'nci fıkranın b bendini de nitelikli haller kapsamında mütalaa eden görüş mevcuttur²⁸. Kanaatimizce suçun maddi unsurlarına ilişkin bir hususiyet şeklinde tezahür etmeyen, bilakis tipikliğin unsurlarından ayrı olarak daha ağır neticeyi teşkil eden bu bent, bir nitelikli hal değildir. Ayrıca bentte aranan daha ağır netice, başka bir suça vücut vermediği için görünüşte neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç olduğunu da belirtmek gerekir²⁹.

Alman Ceza Kanunundan farklı olarak failin yetkisiz şekilde bu suçu işlemesi gerektiği madde metninde açıkça zikredilmediğinden, yetkisiz olma kastın kapsamında mütalaa edilmez. Hukuka uygunluk sebepleri içerisinde yer alır³⁰. Bunun pratik sonucu, failin fiilini işlediği sırada buna yetkisi olduğuna dair hatası durumunda, failin yetkisiz olması madde metninde açıkça zikredildiği takdirde, bu hata kastın kapsamında olup suçun maddi unsurlarına ilişkin hata kapsamında mütalaa edilir. Böylece kanun koyucu, maddenin tatbik sahasını daraltmış olmaktadır³¹.

²⁶ Löhr, Gerda, Zur Notwendigkeit eines spezifischen Anti-Stalking-Straftatbestandes in Deutschland, Duncker & Humblot, Berlin, 2008, s. 287.

²⁷ Roxin, s. 468. İsrarlı şekilde mağdurun ofisine gelen, cinsel içerikli elektronik posta yollayan ve mağdur olmadığı sırada evinin bahçesine giren sanığın fiili ile ilgili bir kararda; "Hatta mağdur, sanığın seminerlerine "izinsiz" katılmaya devam etmesine bile izin vermiştir. Ancak, ilgili kişi açıkça bu "izinsiz" katılma karşı medeni hukukun kendisine veya üniversite yönetimine tanıdığı haklarla harekete geçmemiş, bunun yerine daha hafif önlemlere başvurmuş, örneğin asistanların seminer sırasında failin arkasına oturması, sanki nihayetinde ilgili kişinin rızası veya onayı ile seminerlerine katılmıştır" denilmiştir. OLG Rostock, 27.05.2009, 1Ss, 96/09 I 40/09, Rn. 45.

²⁸ DÜLGER, s. 46.

²⁹ AKBULUT, s. 518.

³⁰ EIDEN, s. 126; KOCA / ÜZÜLMEZ, s. 524.

³¹ SONNEN, RN. 50; EISELE, Rn. 26.

Takibin doğası gereği kişinin rızasına aykırı olması gerekir. Suçun şikâyete tabi olmasından bağımsız olarak kişinin, fail tarafından takip edilmekte bir rızasının mevcut olması kanaatimizce hukuka uygunluk sebebi değil, tipikliği kaldıran rıza teşkil eder. Cinsel suçlar ile hürriyeti tahdit suçuna benzer şekilde suç tipi hakkında yapılan değerlendirci yorum, bu sonucu ortaya çıkarmaktadır. Diğer bir anlatımla failin, mağdura yakınlaşma çabası zaten mağdur tarafından arzu edilen veya izin verilen bir olgu ise, sosyal anlamda haksızlık teşkil etmeyen bu hareketler açısından tipikliğin oluştuğundan da bahsedilemeyecektir. Bu kabulün suç genel teorisi eksenindeki sonucu, hukuka uygunluk sebebinin sübjektif unsuru kabul edildiği takdirde, fail bu rızayı bilmesede dahi, suçun maddi unsurları oluşamayacağından faile ceza verilemez³².

Israrlı takip suçu, kasten işlenebilen bir suçtur. Esas itibarıyla suç tipinde, “bilerek” şeklinde bir ibare almadığı için suçun olası kastla da işlenebileceğini kabul eden görüş mevcuttur³³. Buna karşılık ısrar kelimesinin hem tipikliğin fiil unsuru içerisinde hem de manevi unsurda olmak üzere çifte etkisi mevcuttur. Zira failin maddede sayılan seçimlik hareketleri yapması yeterli olmayıp, bu hareketleri ısrarla gerçekleştirmesi arandığından, ısrarın sübjektif bir fonksiyona da sahip olduğunun kabulü gerekir. Bu nedenle fail, bu suçu ancak doğrudan kastla işleyebilir³⁴.

Bir bütün olarak değerlendirildiğinde maddi unsura bakan objektif yönüyle seçimlik hareketlerin birden fazla kez işlenmesini, haksızlığın gerçekleştiriliş şeklindeki sübjektif yönüyle de failin gelecekte de mağdurun iradesine ve davranış normuna kayıtsızlığının süreceğini ifade etmektedir³⁵.

III. SUÇ TIPI AÇISINDAN ISRAR KAVRAMI

Kelime anlamıyla bir şeyde ayak diretme, üsteleme anlamına gelen ısrar, ceza hukuku kapsamında yasakta direktme, yasağa karşı kayıtsız kalma şeklinde telakki edilebilir. Ancak doktrinde, bu tanıma bir ek unsur olarak “devam eden” ve “gelecekte de tekrarının olacağına fail tarafından ortaya konulduğu” kavramları da eklenmektedir³⁶.

Bir tanıma göre ısrar; failden mağdura yönelen münferit yaklaşma hareketleri tek başına ele alındığında genellikle kısa süreli olsa da seçimlik olarak sayı-

³² KOCA / ÜZÜLMEZ, s. 520; TULAY, s. 80; AKBULUT, s. 566.

³³ TULAY, s. 76; LÖHR, s. 347; MULLER, s. 217.

³⁴ SONNEN, Rn. 49; KOCA / ÜZÜLMEZ, s. 523.

³⁵ FISCHER, s. 1687, Rn. 19; MULLER, s. 190.

³⁶ EIDEN, s. 126; DÜLGER, s. 34; MULLER, s. 189.

lan hareketlerden bir veya birkaçının süreklilik arz edecek şekilde ve hatta bazen günde birkaç kez işlenmesidir³⁷.

Israr, suçun işlenmesinde kendini gösteren ve suçun tekrar işlenme riskini somut şekilde ortaya koyan, failin ceza normundaki yasağa karşı belirli bir ısrarı ve artan kayıtsızlığı anlamına gelir. Israr, suçun hareket unsurlarının genel bir değerlendirmesinin sonucudur. Bu nedenle sadece tipiklikteki seçimlik hareketlerin tekrarlanması yeterli değildir. Failin, mağdurun karşıt iradesini hiçe sayarak veya mağdurun isteklerine kayıtsız kalarak hareket etmesi gerekir. Ayrıca, failin genel hareket özgürlüğü de dikkate alınmalıdır³⁸. Diğer bir anlatımla belirli dış koşulların ve fail ile mağdurun kişiliklerine bağlı olabilen davranış biçimlerinin teşkil ettiği zorluklara rağmen ısrarın özü, failin bilinçli, sürekli ve yoğun bir şekilde mağdurla temas kurmaya çalışmasıdır. Bu da ısrar kavramına, belirli davranışları suç tipinin dışarısında bırakmak üzere sınırlayıcı bir fonksiyon yüklemektedir. Bu fonksiyon, ispata ilişkin zorluğun yanında fiil ceza hukukunun benimsendiği bir sistem açısından tezatlık olarak da eleştirilmektedir³⁹.

Alman Federal Mahkemesinin bir kararında, ısrar kavramının sınırlayıcı fonksiyonu şu şekilde nitelendirilmiştir:

“Bu özellik bir yandan suçu sınırlandırmaya hizmet ederken, diğer yandan “takip” suçunun türünü ifade etmeyi ve yasa koyucu tarafından sosyal olarak kabul edilebilir görülen bireysel eylemleri istenmeyen “takip”ten ayırmayı amaçlamaktadır. StGB Madde 238 anlamında ısrar kavramı, nesnel zaman anlarının yanı sıra yasaya karşı uzlaşmazlık ve düşmanlık gibi öznel ve normatif unsurlarla karakterize edilir. (...) Mağdura zarar veren eylemin sadece tekrarlanmasıyla ilgili bir bağlantı amaçlanmamış olsa bile, failin bir defaya mahsus saldırısı, en başından itibaren süreklilik kriterini yerine getiremez. Bunun yerine, nesnel gereklilik, tekrarlanan, yani StGB Madde 238 (1) anlamında en az iki ısrarlı takip suçudur, ancak yukarıdaki açıklamalara uygun olarak öznel ve normatif kriterleri de yerine getirmelidir⁴⁰.”

Kararda açıkça vurgulandığı üzere, sosyal davranışlarla suç teşkil eden haksızlığı birbirinden ayırma amacına hizmet eden ısrar kavramı, normatif bir şekilde değerlendirilecek olmakla birlikte, seçimlik hareketlerin, mağdurun

³⁷ WEIß, Carolin, **Unrechtsausschluss bei zeitlich gestreckten Notlagen**, Duncker & Humblot, Berlin, 2019, s. 40; ÜNVER, s. 113.

³⁸ WEIß, s. 40; BOZBAYINDIR / ÖNOK, s. 304.

³⁹ EISELE, Rn. 24; MEYER, s. 253.

⁴⁰ BGH, 3 StR, 19.11.2009, 244/09, Rn. 25.

aksine iradesine rağmen, en az iki kez gerçekleştirilmesi şeklinde anlaşılması gerektiği belirtilmiştir⁴¹. Bu nedenle ısrarlı takip suçunun çok hareketli bir suç olduğunu belirtmek gerekir.

Bir yargılama konusu olayda ise, birbirinden ayrı iki tehdit suçu arasında zaman olmasına rağmen, işlenen son fiil ile mağdurun iradesine aykırı şekilde kişisel alanına müdahale teşkil eden fiillerin tekrarlanacağına yönelik somut davranışların ortaya konulması sebebiyle bu iki izole davranışın, normatif bir şekilde birlikte ele alınarak ısrar unsuruna vücut vereceği kabul edilmiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

*“Bunlar, muhtemelen süreklilik kriterini karşılamayan iki münferit olay değil, davacıların irade özgürlüğüne genel bir saygısızlıkla karakterize edilen ve 2 numaralı davalının kişisel alanlarına müdahale etmeye devam edeceğini ve gelecekte de somut, muhtemelen doğrudan fiziksel tehditlere başvuracağını açıkça gösteren bir dizi davranışın doruk noktasıdır. Davalı no. 2 de bu koşulların farkındaydı.”*⁴²

Yargıtayın huzur ve sükunu bozma suçuna ilişkin verdiği kararlarda; aynı gün içerisinde gerçekleşen mütemadi şekildeki tek bir takibin, huzur ve sükunu bozma suçunu oluşturduğu kabul edilmektedir⁴³. 123’üncü maddedeki suç açısından mağdura yaklaşma, takip etme hareketinin ısrar olarak nitelendirilmesi için tek bir izole olayda mütemadi şekilde bu fiillerin sürdürülmesi yeterli görülmüştür. Huzur ve sükunu bozma suçuna ilişkin doktrinde de benzer şekilde suçun, mütemadi bir suç olduğu belirtilmektedir⁴⁴.

⁴¹ LÖHR, s. 333; MULLER, s. 191.

⁴² OLG Karlsruhe, 10 U, 05.11.2021, 6/20, Rn. 72.

⁴³ “Katılının aşamalarındaki samimi anlatımları, sanığın ikrar içerikli savunması ile tanık ...ın beyanları nazara alındığında, suç tarihinden önceki dönemde başkasıyla evli olan katılanı beğenen sanığın olay günü markette gördüğü katılanı ısrarlı şekilde takip edip rahatsız etmesi üzerine katılanın yanındaki küçük çocuğuyla birlikte marketten ayrıldığı ve sanığın peşinden takip ettiği katılanın oturduğu binanın önüne gelerek içeriye girmesinin ardından bir süre daha bina önünde beklediği tüm dosya içeriğinden anlaşıldığından sanığın eyleminin TCK’nın 123/1. maddesinde düzenlenen kişilerin huzuru ve sükununu bozma suçunu oluşturması nedeniyle bu suçtan mahkûmiyetine karar verilmesi gerekirken suç vasfının tayininde yanılığa düşülerek yazılı şekilde cinsel taciz suçundan beraatine hükmedilmesi” Yarg. 14. CD, E. 2014/3372, K. 2015/8908, 05.10.2015; “Mağdurenin aşamalarındaki ifadeleri, savunma, tanık anlatımı ve tüm dosya içeriği nazara alındığında olay günü yürüyerek işe gitmekte olan on yedi yaşındaki mağdureyi kullandığı araçla ısrarlı şekilde takip eden sanığın, korna çaldıktan sonra kendisine bakan mağdureye “gideceğiz vere kadar sizi götürüyem” şeklinde beyanda bulunması eyleminin 5237 sayılı TCK’nın 123. maddesinde düzenlenen kişilerin huzur ve sükununu bozma suçunu oluşturduğu gözetilerek mahkûmiyeti yerine suç vasfının tayininde yanılığa düşülerek cinsel taciz suçundan beraatine karar verilmesi” Yarg. 9. CD, E. 2021/1858, K. 2021/9223, 22.11.2021; Yarg. 14. CD, E. 2015/4819, K. 2016/6048, 16.06.2016.

⁴⁴ GÜLŞEN, s. 15.

Türk doktrininde, ısrardan maksadın, aynı veya farklı seçimlik hareketlerin tekrarlanması olduğu belirtilmektedir. Tek sefere mahsus iletişim çabalarının ısrar olarak nitelendirilemeyeceği söylenmekle birlikte, seçimlik hareketlerin ısrarın varlığını ortaya koyacak şekilde işlenmesi gerektiği, bu bakımdan bir gün boyunca mağdurun takip edilmesinin de bu suça vücut vereceği ileri sürülmüştür. Diğer bir anlatımla, bu görüş zorunlu olmamakla birlikte bu suçun mütemadi suç özelliği de gösterebileceğini savunmaktadır⁴⁵.

Bizim de iştirak ettiğimiz görüş ise, mütemadi şekilde de olsa tek bir hareketin gerçekleştirilmesini, bu suçun oluşması açısından yeterli görmemektedir. Araya uzun bir fasıla girse dahi, suç tipinde yer alan seçimlik hareketlerin en az iki defa tekrarlanması gerekir⁴⁶. Zira failin ısrarı, ceza normuna aykırılıkta sebat göstermesiyle ortaya çıkar. Federal Mahkeme kararlarında, belirli bir periyotla tekrarlanmamasına rağmen, ayrı zamanlarda gerçekleştirilen mağdurun iradesine kayıtsızlık şeklindeki yaklaşma fiilleri, ısrar olarak kabul edilmektedir. Düşüncemize göre olayın tamamını göz önünde bulundurarak bir yandan maddede sayılan seçimlik hareketler arasındaki zamansal yakınlık ve sübjektif bağlantı dikkate alınmalıdır. Failin iradesi ve mağdur açısından bu fiillerin devam edeceği yönündeki algı da belirleyicidir. Elbette bu durum, mağdurun özelliklerine sahip makul bir kişi kıstas alınarak yapılacak objektif değerlendirme ile tespit edilecektir⁴⁷.

Karşı yöndeki görüş ise ısrarda salt fiile bakılacağını ve failin ısrar iradesinden bahsedilemeyeceğini, ısrarın bir davranış şekli olarak ele alınması gerektiğini ileri sürmektedir⁴⁸.

İsrar kavramını, belirli yönde kesintisiz tekrar olarak nitelendirmek hukuki değerlerin etkin bir şekilde korunamaması riskini barındırmaktadır. Bu nedenle ısrarın, mutlaka ardışık tekrar şeklinde nitelendirilmesi yerine, failin ve mağdurun bakış açısını da dikkate alarak normatif şekilde hukuka aykırı iradenin devam ettirilmesindeki sebat olarak anlaşılması daha yerindedir. Bu şekilde fasıllara bölünmüş izole hareketler, bir bütünlük arz ediyor ve failin hukuka aykırılık bilincinin devam ettiğini gösteriyorsa, ısrar olarak nitelendirilebilir⁴⁹.

⁴⁵ KOCA / ÜZÜLMEZ, s. 537; DÜLGER, s. 35.

⁴⁶ KOCASAKAL, s. 135.

⁴⁷ WEIß, s. 43; EIDEN, s. 127; BGHSt 54, 189.

⁴⁸ ÖZAR, s. 1408.

⁴⁹ LÖHR, s. 334.

İsrarın mütemadi suçlara benzer bir yapı arz etmesine rağmen, içerik olarak birbirinden farklı veya birbirine benzer ancak aynı amaca yönelik olarak, zaman içerisinde tekrar edilen bir eylemler zincirini ifade etmesi sebebiyle zaman içinde tekrarlanma ve devam etme kavramını barındırmakla birlikte ısrarlı takip olgusu mütemadi suçların genel niteliğinden farklılık gösterir. Zira salt fiilin devam etmesi, ısrar kavramında mündemiç sübjektif ve normatif unsurları barındırmamaktadır⁵⁰.

Kanaatimizce ısrar kavramı, mütemadi şekilde olmayan, zincirleme suçta olduğu gibi aynı mağdura karşı bir suç işleme kararının icrası kapsamında farklı zamanlarda gerçekleştirilen davranışlar şeklinde nitelendirilmelidir. Elbette burada zincirleme suçta benzerlik gösteren, zamansal ve mekânsal yakınlıktan yoksun şekilde birden çok fiilin, genel bir değerlendirme ile tek suç şeklinde telakki edilmesi ve yani aynı hukuki değer ve aynı hukuki değer taşıyıcısına karşı hareket edilmesidir. Fail, farklı zamanlarda iki kez seçimlik hareketlerden birini veya birden fazlasını, aralarında bir bütünlük arz edecek şekilde kanuna riayetsizliğini ve mağdurun aksi yöndeki iradesine kayıtsızlıkla hareket ettiğini ortaya koyacak tarzda gerçekleştirdiği takdirde, ısrar unsuru oluşacaktır. İsrarı belirleyici hale getiren ve tekrarlayan hareketten ayıran ise failin davranış normuna ve mağdurun rızasına karşı kayıtsızlığı ile bu davranışını sürdürme iradesini açıkça ortaya koymasındır⁵¹. Zincirleme suçta böyle bir şart aranmaz.

Alman Ceza Kanununun 238'inci maddesindeki ısrar kelimesi, 19.04.2021 tarihli ısrarlı takip suçuyla daha etkin mücadele ve siber zorbalık başlıklı kanun değişikliği ile 'tekrarlayan' olarak değiştirilmiştir. Bu değişiklik teklifinin gerekçesinde, ısrar sözcüğünün yeterli korumayı sağlamadığı, zira seçimlik hareketlerin salt tekrarlanmasının ısrar için yeterli olmadığı, ayrıca failin mağdurun iradesine ve ceza normundaki yasağa aykırı fiilini devam ettireceği yönünde bir sübjektif unsurun da gerektiği ileri sürülmüştür. Bu nedenle hukuki değerlerin daha etkin korunabilmesi için ısrardan daha basit bir nitelik arz eden tekrar, suçun maddi unsurları arasına alınmıştır⁵².

Değişikliğin gerekçesinde; *“StGB Madde 238 (1)’deki “ısrarla” teriminin “tekrar tekrar” terimiyle değiştirilmesi, hükmün uygulamada kullanımını kolaylaştırmakta ve mağdurların korunmasını da iyileştirmektedir. Böylece “ısrarla”*

⁵⁰ DOĞAN, s. 151. Karşı yönde bkz: KOCASAKAL, s. 143.

⁵¹ NOWAK, s. 1181; BOZBAYINDIR / ÖNOK, s. 320.

⁵² Entwurf eines Gesetzes zur Änderung des Strafgesetzbuches - effektivere Bekämpfung von Nachstellungen und bessere Erfassung des Cyberstalking, Drucksache 19/28679, s. 12.

terimi, *sübjektif gerekliliklerden arındırılarak “tekrar tekrar” şeklindeki temel unsuruna indirgenmiştir*” denilmiştir.

Bu değişiklik dikkate alındığında, ısrarın gerçekten gün içerisinde gerçekleşen kesintisiz hareket ile oluşamayacağı söylenebilir.

Israr kavramının bir diğer sınırlayıcı fonksiyonu ise, maddede sayılan seçimlik hareketlerin birbiriyle ilgisiz şekilde salt tekrarlanmış olmasının suçun tipikliğini gerçekleştirmemesidir. Failin kastını ortaya koyacak şekilde, tekrarlanan hareketler arasında ısrara sebebiyet veren bir bağlantı olmalıdır. Bu da her somut olayda normatif bir değerlendirmeyi gerektirir.⁵³

Israrın belirlenmesinde somut olayın genelinin hâkim tarafından değerlendirilmesiyle sonuca ulaşılmalıdır. Bu hususta savunulan tespit modeline göre ısrarın 3 unsuru bulunmaktadır: 1- tekrarlanan hareketi içeren objektif unsur, 2- mağdurun rızasına aykırı davranışı gösteren sübjektif unsur ve 3- failin hukuk kuralına karşı kayıtsızlığını gösteren normatif unsur. Bu üç unsurdan birinin varlığı, diğerinin mevcudiyetine de karine teşkil eder.⁵⁴

Israrlı takip suçunda, normal şartlarda sosyal uygunluk kavramı altında değerlendirilebilecek bazı hareketlerin, ısrarlı bir şekilde işlenmesi halinde cezalandırılması söz konusudur. Israr kriterinin yardımıyla ısrarlı takip suçunun kapsamı dışında tutulması gereken sosyal açıdan uygun davranışlara örnek olarak, Alman Ceza Kanununun maddeye ilişkin açıklama notunda, müşterek çocuklarına erişim haklarına ilişkin düzenlemeler yapmak için boşandığı eşiyle temas kurmak isteyen ebeveynler gösterilmektedir.⁵⁵

Bu hususta verilen bir diğer örnek ise basın özgürlüğü ve Anayasa ile tanınan haklar kapsamında kalan ısrarlı haber taleplerinin de Anayasayla tanınmış basın hürriyetinin sınırlarını aşmadığı sürece “ısrar” kapsamında mütalaa edilemeyeceğidir.⁵⁶

Israrlı takip suçunda, failin seçimlik hareketlerden birini gerçekleştirmesinden sonra araya giren mağdurun rızası, ısrar unsurunu kesintiye uğratacaktır. Çünkü ısrarın, sübjektif bir unsur özelinde icra ettiği fonksiyon failin, mağdurun aksi yönde iradesine karşı gelmesini ihtiva etmektedir. Bu hususta bizim de iştirak ettiğimiz bir kararda şu açıklamalara yer verilmiştir:

⁵³ FISCHER, §238, s. 1686, Rn. 18; BOZBAYINDIR / ÖNOK, s. 304.

⁵⁴ FISCHER, §238, s. 1687, Rn. 19.

⁵⁵ LÖHR, s. 333.

⁵⁶ Entwurf eines Gesetzes zur Strafbarkeit beharrlicher Nachstellungen, BT-Drucksache 16/575, s. 7.

“Son olarak, ceza dairesine göre, Nisan 2015’in başlarında/ortalarında (yani ilk fiilden kısa bir süre önce) sanık tarafından gönderilen e-postalar ve mektupla ilgili olarak; “sanığın müştekiyle izinsiz temas kurduğunu bilerek hareket ettiği kanıtlanamaz. Bu arada müştekinin de kabul ettiği rızaya dayalı temaslar nedeniyle, sanık, sevgisine dair güvence verdiği ve ilişkiyi sürdürmek istediğini beyan ettiği mesajları göndermesine izin verilmediğini varsayamazdı” denilmiştir. Bu bulgular ışığında sanığın, uzlaşma ile kesintiye uğramayan ve daha sonra yenilenen, sürekli bir birleşik irade ile hareket ettiği ve mağdurun çatışan çıkarlarının farkında olmasına rağmen en başından beri aldığı bir pozisyona ve verdiği bir karara bağlı kaldığı sonucu yeterince çıkarılamaz⁵⁷.”

Karara benzer bir olayda failin beş kere aradığı eşi, iki kez telefona cevap vermiş 3 kez ise telefonu açmamıştır. Bölge Adliye Mahkemesi, iki kez telefonun cevaplandığını belirtmesine rağmen ısrar unsurunun oluşmadığı kabulüne ek olarak adeta suç tipinde özel kastın arandığı anlamına gelecek şekilde failin suç işleme kastıyla hareket etmediğini de eklemiştir. Kararın yalnızca ilk kısmına iştirak ediyoruz⁵⁸.

İsrarın subjektif unsuru, yani failin iç dünyasına ilişkin bulunması gereken mağdurun iradesine karşı kayıtsızlık, suça iştirak açısından da sonuç doğurmaktadır.

Failin fiiline katılan kişi, salt mağdurla iletişim çabasına katkı sunmak üzere mağdura mesaj taşıdığı takdirde, kendisi açısından ısrar unsuru oluşmayacağından, yardım eden olarak sorumlu tutulabilecektir. Azmetirme açısından da aynı sonuç geçerlidir. Bu nedenle kendileri ısrarlı bir şekilde hareket etmeyen kişiler sadece şerik olarak kabul edilebilir, ancak fail olarak sorumlu tutulamaz. Elbette şerikliğinin diğer unsurlarında da mevcut olması gerekir⁵⁹.

III. ISRARLI TAKİP SUÇU İÇİN ÖNGÖRÜLEN YAPTIRIMIN TEHDİT SUÇUYLA MUKAYESELİ OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

İsrarlı takip suçu, kişinin sosyal hayatta özgürce ilişkilerini tesis etme, bir ilişki kurmaya zorlanmama ve huzur ve sükûn içerisinde hayatını devam ettirme hakkını korumaktadır. Bundan mütevellit, suçla korunan hukuki değer, huzur ve sükunu bozma suçuna benzer mahiyet arz ettiği söylenebilir. Ancak buradaki

⁵⁷ BGH 4 StR, 31.08.2016, 197/16, Rn. 20.

⁵⁸ Antalya BAM 4. CD, E. 2023/1091, K. 2023/1950, 06.07.2023; TEMİZ GÜL, s. 109.

⁵⁹ EISELE, Rn. 24.

fiillerin, korunan hukuki değer açısından daha ağır bir tehlike teşkil etmesi sebebiyle haksızlık içeriğinin daha fazla olduğu da belirtilmelidir⁶⁰.

Bu kabule ilişkin bir eleştiri de normu uygulayacak olan hâkim ve normun özel önleme fonksiyonu açısından bir belirsizlik teşkil etmesidir. Zira hareketlerin hangi sıklıkta veya ne süreyle tekrarlanması gerektiği belirsizleşmektedir⁶¹.

Bu meyanda Alman doktrini ve içtihatlarında, seçimlik hareketlerin en az iki defa tekrarlanması ve gelecekte de failin aynı yönde davranacağı niyetinin belirli olması gerektiği şeklinde iki kriter ileri sürülmektedir. Zaten kanunda da bu gerekçelerle ısrarlı kelimesi, tekrar eden şeklinde değiştirilmiştir⁶².

Elbette gerek tehdit suçunda gerekse de ısrarlı takip suçunda, mağdurun iç huzuru ve özgürce karar verme hürriyet kısıtlanmaktadır. Ancak çok hareketli bir suç olan ısrarlı takipte, mağdura yakınlaşmak için mağdurun karşıt iradesine rağmen fail tarafından haksızlıkta diretme, tekrarlama söz konusudur.

Bu sayılanlara ek olarak, ısrarlı takip suçunda, failin, mağdura yaklaşma çabası reddedildikten sonra failin ısrarının devam etmesi arandığından, failin bu ısrarının tehlide dönüşmesi ve hatta baştan itibaren tehdit ile ortaya çıkması beklenen bir durumdur. Örneğin, failin; “benimle görüşmezse başına gelecekleri o düşünsün” şeklinde mağduru tehdit ettiğini varsayalım⁶³. Bu örnekte, mağdurun görüşme talebine olumsuz cevap vermesi halinde, failin ikinci gün mağdurun iş yerinin önüne gitmesi söz konusu olursa, ısrarlı takip ve tehdit suçlarının her ikisinin birlikte oluştuğunu kabul etmek mümkün olmayacaktır. Zira birinci gün yapılan tehdit, ayrıca cezalandırılırsa, çok hareketli bir suç olan ısrarlı takip suçunun ısrar unsuru, tehdit suçu zaten cezalandırılacağından, somut olayda oluşmayacaktır. Eğer iki hareket, ısrarlı takip suçu açısından bir bütün olarak telakki edilirse, bu durumda zaten tehdit suçu ile aynı cezanın öngörüldüğü ısrarlı takip suçundan verilecek cezanın bir anlamı olmayacak, failin haksızlık içeriği açıkta kalacaktır. Bu nedenle tehdit suçunun, ısrarlı takip suçunun içerisinde daha ağır cezayı gerektiren bir nitelikli hal teşkil etmesi gerektiği kanaatindeyiz⁶⁴.

⁶⁰ KOCA / ÜZÜLMEZ, **Özel Hükümler**, s. 533. Bu iki suç tipi arasında asli norm-tali norm ilişkisi olduğunu müatalaa eden görüş için bkz: ÖZAR, s. 1424.

⁶¹ LÖHR, s. 335.

⁶² EISELE, Rn. 25; Weiß, s. 41; LG Lübeck SchlHA 2008, 213, 213.

⁶³ Benzer örnek için bkz: NOWAK, s. 1181.

⁶⁴ MITSCH, s. 1240.

Tipikliğin unsurlarından olan ısrar, salt bir tekrar olarak nitelendirilemeyeceği, mağdurun karşı iradesine rağmen failin hareketlerindeki ısrarı ve bunların devamı yönündeki iradesini de içeren normatif ve sübjektif bir değerlendirmeyi de içerdiği kabul edildiğinden hem tehdit hem de ısrarlı takip suçu oluşmayacaktır⁶⁵.

Tehdit suçu ile ısrarlı takip suçunun ceza aralığı aynı olduğundan fikri içtimanın tatbik edilmesi mümkün değildir. Ancak diğer bir görüş, verilen örneğe benzer durumlarda tehdit ile ısrarlı takip suçunun ayrı ayrı oluştuğunu, zira hareketler arasında tam bir örtüşme (tam ayniyet) bulunmadığını, bu nedenle failin iki suçtan da cezalandırılması gerektiğini savunmaktadır⁶⁶.

İsrarlı takip suçu ile aynı bölümde düzenlenen hürriyeti tahdit suçu da karşılaştırılmalıdır. İsrarlı takibin genellikle mağdurun hayatını ciddi şekilde kısıtlamasına, belirli yerlerden kaçınmasına ve muhtemelen korunan yaşam alanını hiç terk etmemesine yol açmaktadır. Bu bağlamda, ısrarlı takibin, hürriyeti tahdit suçu ile korunan mağdurun potansiyel hareket özgürlüğünü kısıtladığı kesinlikle söylenebilir. Bununla birlikte, hareket özgürlüğünün tamamen ortadan kaldırılması, yani kişinin suçla ilgili özgürlük alanı içinde bulunduğu yeri değiştirme olasılığının fiilen ortadan kaldırılması neredeyse hiçbir zaman gerçekleşmez. İlgili kişinin istediği şekilde hareket edemeyeceği şekilde kısmi kısıtlamalar hürriyeti tahdit suçu oluşturmaz. Ancak ısrarlı takip suçunun mağduru genellikle, takip fiili dolayısıyla hareket özgürlüğünden mahrum bırakılmış hissedecektir⁶⁷. 109'uncu maddede hürriyeti tahdit suçunun temel şekli için öngörülen yaptırım aralığı, 1 yıldan 5 yıla kadar hapis cezasıdır. Doğrudan kişinin hareket hürriyetini kısıtlayan hürriyeti tahdit suçu, ısrarlı takip suçuna nazaran daha ağır bir haksızlık teşkil etmektedir. Bu bağlamda da kanun koyucu isabetli olarak daha ağır bir yaptırım öngörmüştür. Aynı bölümde düzenlenen tehdit suçu açısından ise fiilin haksızlık içeriği dikkate alınmamıştır. Kanaatimizce ısrarlı takip suçuna bir nitelikli hal eklenerek, suç tipi tehdit suçunu içerecek şekilde bileşik suç haline getirilmeli ya da ceza aralığı tehdit suçuyla farklılaştırılmalıdır.

Bu görüşümüze dayanak teşkil eden diğer bir husus ise, aynı hukuki değeri koruyan tehdit suçunun temel şeklinin uzlaştırma kapsamında olmasına karşılık, ısrarlı takip suçunun uzlaştırmanın dışında bırakılmasıdır. Her iki suç, aynı hu-

⁶⁵ BGH, 5 StR, 11.11.2020, Rn. 6.

⁶⁶ ÖZAR, s. 1422. Fikri içtimaan göre çözüme gidilmesi gerektiğini belirten görüş için bkz: TAŞKIN, s. 126.

⁶⁷ MEYER, s. 264.

kuki değeri korumakta ve aynı ceza aralıklarını öngörmektedir. Bu nedenle CMK'nın 253'üncü maddesinin 3'üncü fıkrasında değişiklik yaparak ısrarlı takip suçunu uzlaştırma kapsamının dışına çıkartan 7406 sayılı Kanunun 12'nci maddesinin gerekçesi⁶⁸ yol gösterici nitelikte değildir⁶⁹.

Suçun uzlaştırmanın dışında bırakılması; kanun koyucunun bu suç tipini salt iç huzura karşı işlenen tehdit (m.109) ve huzur ve sükunu bozma (m.123) suçlarından farklı olarak ayrıca cinsel suçlarla, vücut dokunulmazlığına ve hatta hayata karşı suçların hazırlık hareketi mahiyetinde bir anlam da yüklemesinden kaynaklanan bir yaklaşıma dayandırılabilir⁷⁰. Hal böyle iken suç için öngörülen ceza aralığı ile nitelikli hallerin sayısının da buna göre değiştirilmesi daha isabetli olacaktır.

Israrlı takip suçunun temel şekli, basit yargılama usulüne tabidir.

SONUÇ

Israrlı takip suçu ile esas itibariyle sosyal ilişkiler kapsamında cezaya müstehak bir haksızlık teşkil edip etmediği belirsiz olan bazı davranışların tipikleştirilmesi söz konusudur. Bu nedenle suç tipinin kapsamının normatif bir ölçüyle daraltılarak, ceza hukukunun son çare olması ilkesiyle hukuki değerlerin etkin bir şekilde korunması arasında bir denge tesis etme ihtiyacı hasıl olmaktadır. Bu meyanda ısrarın tipikliği daraltan bir fonksiyonu haiz olduğunu düşünüyoruz.

Israrlı takip suçunun ihdas amacı, salt mağdurun iç huzurunu korumak değil, vücut dokunulmazlığı, hürriyete karşı suçlar ve hatta mağdurun hayatına karşı suçlar bağlamında, bu suçların ön alanını teşkil eden safhadaki kanuni boşluğu kapatarak etkin bir hukuki koruma sağlanmasıdır. Nitekim aynı hukuki değeri koruyan ve aynı ceza aralığının öngörüldüğü tehdit suçunun, uzlaştırma kapsamında olmasına rağmen ısrarlı takip suçunun kanun değişikliği ile kapsam dışına çıkartılması da kanun koyucunun bu görüşe ağırlık verdiği şeklinde yorumlanabilir.

Suç, hareket bakımından bağlı ve seçimlik hareketli bir suçtur. Maddede düzenlenen mağdur üzerinde ciddi huzursuzluk veya kendisinin ya da yakınlarının güvenliğinden endişe etme gibi subjektif bir bağlantı noktası öngörülmüştür.

⁶⁸ “Maddeyle, 5271 sayılı Kanunun 253 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında değişiklik yapılarak, ısrarlı takip suçunda uzlaştırma hükümlerinin uygulanmayacağı düzenlenmektedir. Zira ısrarlı takip suçunun koruduğu hukuki yarar, uzlaştırma kurumunun mahiyetiyle uyusmamaktadır”.

⁶⁹ TAŞKIN, s. 127.

⁷⁰ TULAY, s. 88; TEMİZ GÜL, s. 169.

Suçun bir elverişlilik suçu (soyut-somut) şeklinde ihdas edilmemesi, suç tipinin uygulanabilirliğini daraltmakla birlikte hazırlık hareketi niteliğindeki bu suç tipi açısından isabetsiz değildir.

Hürriyeti tahdit veya cinsel saldırı suçunda olduğu gibi bu suçta da madde lafzında yer almamasına rağmen, yapısı gereği rıza, tipikliği kaldıran rıza mahiyetindedir.

Suç tipinde tekrar eden yerine ısrar kavramının kullanmasının, basit bir terim farklılığı şeklinde anlaşılabilmesi gerektiği düşüncesindeyiz. Her ne kadar daha önce huzur ve sükunu bozma suçu (m.123) özelinde bu terim, mütemadi şekilde gerçekleştirilen belirli bir sıklıkta tezahür eden hareketler şeklinde anlaşılmakta idi ise de ısrarın fiil çokluğu içerisinde, en az iki kere gerçekleştirilen ve gelecekte de hareketlere devam edileceği yönünde failin iradesini ortaya koyan bir içeriğe sahip olduğu yönündeki görüşleri iştirak ediyoruz. Bu tanımdan dolayı ısrarın, hem maddi unsurlarda hem de haksızlığın gerçekleştiriliş şekli olan manevi unsurda fonksiyon icra ettiği sonucuna varıyoruz.

Kanaatimizce ısrar kavramı, mütemadi şekilde olmayan, aynı mağdura karşı farklı zamanlarda gerçekleştirilen davranışlar şeklinde nitelendirilmelidir. Fail, farklı zamanlarda iki kez seçimlik hareketlerden birini veya birden fazlasını, aralarında bir bütünlük arz edecek şekilde kanuna riayetsizliğini ve mağdurun rızasının hilafına hareket ettiğini ortaya koyacak tarzda gerçekleştirdiği takdirde, ısrar unsuru oluşacaktır. İsrarı belirleyici hale getiren ve tekrarlayan hareketten ayıran ise failin davranış normuna ve mağdurun rızasına karşı kayıtsızlığı ile bu davranışını sürdürme iradesini açıkça ortaya koymasıdır.

İsrar kavramı, suçun manevi unsurunda icra ettiği fonksiyon; bu suç tipinde, “bilerek” şeklinde bir ibare almamasına rağmen suçun olası kastla işlenmesini engeller niteliktedir. Zira failin maddede sayılan seçimlik hareketleri yapması yeterli olmayıp, bu hareketleri ısrarla gerçekleştirmesi arandığından, ısrarın subjektif bir fonksiyona da sahip olduğunun kabulü gerekir. Zira fail bilerek kanuna ve mağdurun iradesine karşı kayıtsızlık derecesinde davranışlarını sürdürecektir.

İsrarın belirlenmesinde somut olayın genelinin hâkim tarafından değerlendirilmesiyle sonuca ulaşılmalıdır. Bu hususta savunulan tespit modeline göre ısrarın 3 unsuru bulunmaktadır: 1- tekrarlanan hareketi içeren objektif unsur, 2- mağdurun rızasına aykırı davranışı gösteren subjektif unsur ve 3- failin hukuk kuralına karşı kayıtsızlığını gösteren normatif unsur. Bu üç unsurdan birinin varlığı, diğerinin mevcudiyetine de karine teşkil eder.

İsrar kavramının bir diğer sınırlayıcı fonksiyonu ise, maddede sayılan seçimlik hareketlerin birbiriyle ilgisiz şekilde salt tekrarlanmış olmasının suçun tipikliğini gerçekleştirmemesidir. Failin kastını ortaya koyacak şekilde, tekrarlanan hareketler arasında ısrara sebebiyet veren bir bağlantı olmalıdır. Bu da her somut olayda normatif bir değerlendirmeyi gerektirir.

İsrarlı takip suçunda, failin seçimlik hareketlerden birini gerçekleştirmesinden sonra araya giren mağdurun rızası, ısrar unsurunu kesintiye uğratacaktır. Çünkü ısrarın, sübjektif bir unsur özelinde icra ettiği fonksiyon failin, mağdurun aksi yönde iradesine karşı gelmesini ihtiva etmektedir.

İsrarın unsurlarına ilişkin yaptığımız açıklamalar çerçevesinde suç tipinde yer alan ısrarın; mağdurun aksi yönde iradesine ve kanuna karşı faildeki kayıtsızlığı ortaya koyacak tarzda maddedeki seçimlik hareketlerin birden fazla gerçekleştirilmesi ve normatif bir değerlendirme ile ileride de gerçekleştirilmeye devam edeceği sonucuna varılabilen, tek tek bakıldığında münferit yaklaşma hareketlerine benzer mahiyet arz etmesine rağmen genel değerlendirme ile bir bütünlük arz eden hareketler şeklinde tanımlanabilir.

İsrarlı takip suçu, diğer bir hürriyet karşı suç olan ve ceza aralığı da birebir aynı olan tehdit suçuyla yakın bir ilişki içerisinde. Aynı mağdurun iç huzuru olmak üzere aynı hukuki değeri koruyan bu iki suç tipinin ya ceza aralıklarının değiştirilmesi ya da tehdit suçuna, ısrarlı takip suçu içerisinde bir nitelikli hal olarak yer verilmesi suretiyle bileşik suç ihdas edilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Aksi takdirde failin ısrara vücut verecek hareketlerinden birini tehdit suçu oluşturduğu takdirde, alternatif tipiklik sorunu ortaya çıkmaktadır. Eğer iki hareket, ısrarlı takip suçu açısından bir bütün olarak telakki edilirse, bu durumda zaten tehdit suçu ile aynı cezanın öngörüldüğü ısrarlı takip suçundan verilecek cezanın bir anlamı olmayacak, failin haksızlık içeriği açıkta kalacaktır. Bu nedenle tehdit suçunun, ısrarlı takip suçunun içerisinde daha ağır cezayı gerektiren bir nitelikli hal teşkil etmesi gerektiği kanaatindeyiz. Aynı hukuki değeri koruyan bu iki suç tipinden tehdidin uzlaştırma kapsamında olmasına rağmen ısrarlı takip suçunun 7406 sayılı Kanunun 12'nci maddesiyle CMK'nın 253'üncü maddesinde yapılan değişiklik mucibince çıkartılması da bu görüşümüzü destekler niteliktedir.

Hakem Değerlendirmesi : Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması : Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek : Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review : *Externally peer-reviewed.*

Conflict of Interest : *The author has no conflict of interest to declare.*

Grant Support : *The author declared that this study has received no financial support.*

KAYNAKÇA

- AKBULUT, Berrin, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 9. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022.
- BOZBAYINDIR, Ali Emrah / ÖNOK, Murat, “Alman ve İtalyan Ceza Hukukunda Israrlı Takip Suçu”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2022/1, s. 295-376.
- DOĞAN, Recep, “Kadına Yönelik Şiddetin Bir Türü Olarak Israrlı Takip (Stalking) Kavramı ve Suçu”, **Ankara Barosu Dergisi**, 2014/2.
- DÜLGER, Murat Volkan, “Normatif Düzenleme Açısından Israrlı Takip Suçu (TCK m.123/A)”, **İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2022, C. 8, S. 2, s. 21 - 57.
- EIDEN, Joachim, “§238 StGB: Vier neue Absätze Gegen den Stalker”, **ZIS**, 3/2008.
- EISELE, Jörg, §238 in: **Schönke/Schröder Strafgesetzbuch Kommentar**, 30. Auflage, C.H. Beck, München, 2019.
- FISCHER, Thomas, **Strafgesetzbuch**, 66. Auflage, C.H. Beck, München, 2019.
- GÜLŞEN, Recep, “Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma Suçu (TCK m.123)”, **Zirve Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2012, S. 1.
- KOCA, Mahmut / ÜZÜLMEZ, İlhan, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 9. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2023.
- KOCASAKAL, Ümit, “Kişilerin Huzur ve Sükûnunu Bozma Suçu (TCK m.123)”, **Ankara Barosu Dergisi**, 2015, S. 2.
- LÖHR, Gerda, **Zur Notwendigkeit eines spezifischen Anti-Stalking-Straftatbestandes in Deutschland**, Duncker & Humblot, Berlin, 2008.
- MEYER, Frank, “Strafbarkeit und Strafwürdigkeit von „Stalking“ im deutschen Recht”, **ZStW**, 2003, Band 115, Heft 2.
- MITSCHE, Wolfgang, “Der neue Stalking-Tatbestand im Strafgesetzbuch”, **NJW**, 2007.
- MULLER, Philipp Georg, **Zum tatbestandlichen Anwendungsbereich des §238 Abs.1 StGB**, Duncker & Humblot, Berlin, 2013.

- NOWAK, Julia, “Nachstellung als konkretes Eignungsdelikt”, **Juristische Schulung**, 2018, C. 12, s. 1180-1183.
- ÖZAR, Süleyman, “Israrlı Takip Suçu (TCK m.123/A)”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y. 2022, C. 71, S. 3, s. 1397-1430.
- ROXIN, Claus, “Der Stalking-Tatbestand”, **Goltdammer’s Archive für Strafrecht**, Y. 2020, C. 167, S. 8, s. 460-469.
- SONNEN, Bernd-Rüdeger, “§238 Nachstellung”, **Nomos Kommentar Strafgesetzbuch**, 6. Auflage, Nomos, Baden-Baden, 2023.
- TAŞKIN, Şaban Cankat, “Israrlı Takip Suçu”, **İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2023, 10(1), s. 91-135.
- TEMİZ GÜL, Yağmur, **Israrlı Takip Suçu**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023.
- TULAY, Emre, “Israrlı Takip Suçunun Suç Teorisi ile Uyumu Üzerine Bir Değerlendirme”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y. 2024, C. 14, S. 1.
- ÜNVER, Yener, “Ceza Hukuku Açısından Mobbing, Stalking ve Cinsel Taciz Eylemleri”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Y. 2009, S. 11, s. 101 - 127.
- WEIß, Carolin, **Unrechtsausschluss bei zeitlich gestreckten Notlagen**, Berlin, Duncker & Humblot, 2019.